

Національна академія наук України  
Інститут регіональних досліджень

ISSN 2071-4653

**СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ  
ПРОБЛЕМИ  
СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ  
УКРАЇНИ**

**ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ  
У СВІТОВИЙ ФІНАНСОВИЙ ПРОСТІР**

(Збірник наукових праць)

Випуск 1 (99)

Львів 2013

**Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Проблеми інтеграції України у світовий фінансовий простір** (збірник наукових праць) / НАН України. Ін-т регіональних досліджень ; редкол. : відп. ред. В. С. Кравців. – Львів, 2013. – Вип. 1 (99). – 599 с. – ISSN 2071-4653.

Збірник містить результати теоретичних і прикладних досліджень із широкого кола питань розвитку фінансового ринку України в умовах інтеграції в європейський і світовий фінансовий простір. Особливу увагу в ньому зосереджено на питаннях макроекономічного аналізу фінансово-економічних систем, зростання вітчизняного інвестиційного потенціалу, проблемах банківської діяльності в умовах посткризового розвитку, наукових і прикладних аспектах розв'язання проблеми фінансового забезпечення економічного зростання в Україні.

Розраховано на широке коло науковців, підприємців, банкірів, працівників фінансово-кредитних установ, аспірантів і студентів.

**Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 13522-2406ПР, видане Міністерством юстиції України 14.12.2007 р.**

ISSN 2071-4653

**Редакційна колегія:**

*Кравців В.С.,* доктор економічних наук, професор (відповідальний редактор);  
*Ищук С.О.,* доктор економічних наук, професор;  
*Козоріз М.А.,* доктор економічних наук, професор;  
*Міклова В.П.,* доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НАН України;  
*Мікула Н.А.,* доктор економічних наук, професор;  
*Павлов В.І.,* доктор економічних наук, професор;  
*Писаренко С.М.,* доктор географічних наук, професор;  
*Семів Л.К.,* доктор економічних наук, професор;  
*Сможенко Т.С.,* доктор економічних наук, професор;  
*Шевчук Л.Т.,* доктор економічних наук, професор;  
*Шульц С.Л.,* доктор економічних наук (відповідальний секретар)

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту регіональних досліджень НАН України (Протокол № 5 від 29 квітня 2013 р.)

Засновники збірника наукових праць: Національна академія наук України, Інститут регіональних досліджень НАН України

Видавець: Інститут регіональних досліджень НАН України.

Адреса: 79026 Україна, м. Львів, вул. Козельницька, 4.

Збірник наукових праць внесено до Переліку наукових фахових видань України, в галузі економічних наук, Постанова Президії ВАК України від 18 листопада 2009 р. № 1-05/5.

ISSN 2071-4653

© Інститут регіональних досліджень НАН України, 2013

**ЗМІСТ**

Розділ 1.	<b>ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ І МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ</b> .....	7
<i>Вознюк М. А.</i>	Теоретичні аспекти фінансування проєктів енергозбереження на регіональному рівні .....	8
<i>Рудницький В. С.</i>	Форми контролю діяльності банківських установ .....	17
<i>Пишк Б. І.</i>	Сутність і структура фінансово-кредитної системи: функціональний, інституціональний та організаційний підходи .....	24
<i>Беновська Л. Я.</i>	Фінансові аспекти функціонування спеціальних економічних зон в Україні ....	33
<i>Возняк Г. В., Музика І. С.</i>	Використання бюджетних ресурсів регіонів: проблеми і способи їх розв'язання .....	42
<i>Криниця С. О.</i>	Розвиток інститутів спільного інвестування як потенційного інструменту стимулювання економічного розвитку .....	52
<i>Пластун О. Л.</i>	Аналіз і оцінка ролі біржової діяльності у світовій фінансово-економічній системі .....	61
<i>Мотриченко В. М., Іщук В. В.</i>	Пріоритетні напрями підвищення інвестиційної привабливості України в рамках ОЧЕС .....	69
<i>Карпова І. В.</i>	Фінансово-кредитна політика держави в аграрному секторі економіки України: сучасний стан і проблеми .....	77
<i>Климова Н. І.</i>	Напрями підвищення ефективності управління корпоративними фінансами .....	85
<i>Шипунова О. В.</i>	Визначення і класифікація помилок у фінансовій звітності .....	93
<i>Найкєрська Г. В., Шурпенкова Р. К.</i>	Оцінювання об'єктів фінансового обліку за поточною собівартістю .....	101
<i>Шурпенкова Р. К.</i>	Методика аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання .....	108
<i>Лаврова О. О.</i>	Категоріальний апарат обліково-аналітичного забезпечення страхування в Україні .....	116
<i>Андрухів-Садовська Н. Б.</i>	Суб'єкти зовнішнього контролю операцій із фінансування підприємств у СЕЗ .....	125
<i>Юрченко В. П.</i>	Теоретичні аспекти методики обліку витрат на виробництво .....	133
<i>Журавка О. С.</i>	Пруденційне регулювання страхової діяльності .....	139
<i>Горін Н. В.</i>	Механізми фінансування еколого-інноваційного розвитку економічних систем .....	146
<i>Луцків О. М.</i>	Особливості та альтернативні форми фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні .....	153
<i>Третяк Н. М.</i>	Теоретичні підходи до визначення сутності інвестиційного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання .....	160
<i>Бурденко І. М.</i>	Інституціональна структура регулювання ринку похідних фінансових інструментів: міжнародний досвід .....	167
<i>Козоріз Г. Г.</i>	Зарубіжний досвід формування ефективних інститутів соціального страхування .....	176
<i>Біль М. М.</i>	Інвестиційний фактор у формуванні територіальних міграційних систем ...	186
<i>Стирська О. І.</i>	Напрями підвищення ефективності управління системою державного інвестиційного кредитування в Україні .....	192



Шкварчук Л. О.	Концепція оцінювання ефективності інвестиційної політики підприємства на засадах аналізу грошових потоків .....	202
Рабицун Н. В.	Регулювання діяльності інституційних інвесторів на ринку державних цінних паперів .....	211
<b>Розділ 2.</b>	<b>СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ І ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ .....</b>	<b>219</b>
Другов О. О., Юнко О. М.	Стан і перспективи розвитку державного регулювання банківської інвестиційної діяльності в Україні .....	220
Семів Л. К.	Фінансові можливості українських вишів в інтеграції освіти і науки в регіоні .....	228
Крилова В. В., Ніконова М. В.	Шляхи розв'язання проблем системи кредитної кооперації в Україні .....	237
Сениц П. М.	Сутність банківських систем: типологізація, класифікація і роль в економіці .....	246
Рисін М. В.	Зарубіжний досвід розвитку співпраці банків і страхових компаній .....	253
Белей О. І.	Побудова матричної моделі фінансової рівноваги у стратегічному управлінні комерційним банком .....	261
Хмелярчук М. І.	Кредитний механізм забезпечення макроекономічної рівноваги і стимулювання сталого соціально-економічного розвитку .....	268
Денис О. Б.	Підходи до формування наглядових рад у банках: зарубіжний досвід і вітчизняна практика .....	277
Кравченко О. В.	Методичний інструментарій контролінгу в банках .....	282
Неклюдова Т. М.	Оцінювання рівня ефективності бюджетування в системах інноваційного розвитку банків .....	289
Буряк А. В.	Управління ефективністю банківського бізнесу в контексті впровадження концепції вартісно-орієнтованого управління .....	295
Фостяк В. В.	Теоретико-методичні підходи до аналізу власного капіталу банків України .....	303
Квасній М. М.	Моделювання залучення ресурсів банком за умов їхнього ефективного розміщення .....	313
Gospodarowicz M.	Banking union and its potential implications for the banking sector in Poland .....	322
Верней О. Є.	Чинники формування інвестиційної політики вітчизняних банків у сфері кредитування .....	329
Стецюра Л. А.	Кредитна політика банків у забезпеченні реалізації стратегії інноваційного розвитку економіки України .....	339
Вознюк-Богів І. М.	Особливості підвищення ефективності кадрового потенціалу банківських установ .....	348
Сітарчук А. Ю.	Сучасний стан банківського інвестиційного кредитування в Україні: проблеми і шляхи його розв'язання .....	355
Чаплига В. В.	Методи оцінювання ефективності банків з урахуванням ризику .....	361
Озерчук М. О.	Теоретичні основи трансформації банківської системи .....	368
Колчар Ю. О.	Клієнтська база як основний мотив придбання українських банків .....	375
Бойко В. С.	Чинники гальмування інфляції в Україні у 2011–2012 роках .....	383
Вешко А. Т.	Особливості структурного впливу кредитної експансії в економіці України .....	391
Ісаєв А. М.	Перспективи розвитку банківського кредитування АПК України на основі використання зарубіжного досвіду .....	399

Швець О. В.	Сутність кредитного ризику і підходи щодо його визначення та оцінювання .....	407
Мірошниченко Г. О.	Загальні тенденції розвитку банківської системи на етапі посткризової стабілізації .....	415
<b>Розділ 3.</b>	<b>ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ .....</b>	<b>423</b>
Смоуженко Т. С., Стеблій Г. Я.	Місце і роль мікро- і макроекономіки в економічній науці .....	424
Марцин В. С.	Особливості формування цінової стратегії підприємства та оцінка етапів її моніторингу .....	432
Пустовійт Р. Ф.	Інституційні перешкоди і чинники національного економічного зростання .....	442
Одінцова Т. М., Тривайло А. Ю., Чаус І. В.	Концептуальні підходи до розвитку продовольчого ринку України в сучасних умовах .....	451
Сторонянська І. З., Данко-Ютиш Н. І.	Інноваційна адаптивна спроможності регіонів як чинник формування конвергентної моделі регіонального розвитку України .....	459
Гузар У. Є., Луцик М. В.	Нестандартні форми зайнятості в умовах розвитку постіндустріального суспільства .....	467
Кундря-Висоцька О. П., Клюс М. І.	Нові концептуальні підходи до розвитку вітчизняної облікової системи: синтез стереотипів і новизни .....	477
Слободяник Ю. Б.	Забезпечення контролю якості державного аудиту .....	483
Демко І. І.	Особливості організації оплати праці на підприємстві .....	490
Вагнер І. М.	Методичні основи організації стратегічного аналізу в управлінні підприємством .....	497
Страхарчук А. Я., Страхарчук В. П.	Автоматизація базових розрахунків з обліку матеріальних цінностей у середовищі Excel .....	502
Білий Л. А., Циганчук Р. О.	Моделювання динаміки економічних процесів, дискретних у часі .....	510
Немкова О. А.	RS-аналіз в інформаційній безпеці систем потокового шифрування .....	517
Горбачевська О. В., Горбачевський І. Я.	Про використання математичного апарату при розв'язуванні економічних задач .....	523
Клювак О. В.	Криптографічна стійкість комбінаційного хешування автентифікаційних даних в Інтернет-платіжних системах .....	531
Іванишин С. Т.	Моделювання автоматизації безпеки внутрішнього аудиту в банку .....	538
Коломієць І. Ф., Риф'як Р. Р.	Ринок автомобілів в Україні: особливості функціонування і розвитку .....	546
Князь С. В., Георгіаді Н. Г., Вільгуцька Р. Б.	Фінансово-морфологічний аналіз організаційних структур систем менеджменту природоохоронної діяльності .....	555
Тувакова Н. В.	Ключові аспекти фахової підготовки майбутніх економістів .....	567
Шкодін І. В.	Домінуючі цінності національної культури як фактор інституційних змін .....	573
Луцик М. В.	Інтелектуальні ресурси як основа конкурентоспроможності національних економік .....	581
Коломієць О. Л.	Розвиток евристичних функцій організацій .....	588

Представлена на рис. факторна модель демонструє вектори можливо-го пошуку резервів удосконалення бюджетування в системах інноваційного розвитку банків. Вона має декомпозиційний характер. Ураховуючи те, що всі об'єкти, що пов'язані відповідними векторами, співвідносяться із  $P(S)$  як конкретне і загальне, то є підстави для припущення, що використання резервів за всіма виділеними векторами збільшує потужність булеана на обсяг ідентифікованих резервів.

**Висновки і перспективи подальших досліджень.** Бюджетування в системі інноваційного розвитку банку є одним з об'єктів, моніторинг якого необхідно здійснювати перманентно на засадах застосування системного підходу до ідентифікування залежностей між факторами, що впливають на характеристики бюджетування.

Оскільки моніторинг бюджетування є одним із компонентів банківського менеджменту, то процес його реалізації має бути високоформалізованим, а результати – максимально конкретними. Для виконання цього завдання доцільно використовувати інструментарій теорії множин, зокрема аксіоматичні положення Цермело – Френкеля. Їх застосування сприяє уникненню логічних помилок і дозволяє суттєво підвищити інформативність результатів моніторингу для обґрунтування управлінських рішень щодо раціоналізації бюджетування в системах інноваційного розвитку банків.

Подальші дослідження доцільно проводити в напрямі побудови економіко-математичних моделей залежності між виявленими резервами вдосконалення бюджетування в системах інноваційного розвитку банків і рішеннями щодо їх використання.

#### Список використаної літератури

1. Алексєєнко М. Д. та ін. Аналіз діяльності комерційного банку : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів за спец. «Банківський менеджмент» / ред. Ф. Ф. Бутинець, А. М. Герасимович. – Житомир : Рута, 2001. – 384 с.
2. Бабич Т. С. Бюджетування в Україні: становлення та перспективи розвитку : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Т. С. Бабич ; Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана». – К., 2008. – 20 с.
3. Базилевич В. Інтелектуальна власність: креативи метафізичного пошуку: монографія / Базилевич В., Ільїн В. – К.: Знання, 2008. – 687 с.
4. Бакаєв О. О. Методи, моделі і інформаційні технології в управлінні економічними системами різних рівнів ієрархії: монографія / О. О. Бакаєв, Л. І. Бажан, Л. І. Кайдан, Т. Г. Кравченко, В. В. Кулик; за ред. О. О. Бакаєва; НАН України. Міжнародний науково-навчальний центр інформаційних технологій і систем. – К.: Логос, 2008. – 127 с.
5. Князь С. В. Креативний потенціал підприємства як чинник формування інноваційних технологічних процесів: монографія / О. Є. Кузьмін, С. В. Князь, В. Й. Жежуха, Н. В. Савицька. – Львів: Вид-во «Трида плюс», 2012.
6. Сингер А. Е. Управленческие информационные системы // Сингер А. Е.; под ред. М. Желены // Информационные технологии в бизнесе. Энциклопедия – СПб: Питер, 2002. – С. 231–260.

7. Партин Г. О. Організація та методика бюджетування діяльності банку // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Євроінтеграційний курс України: Фінансовий вимір: (зб. наук. пр.): у 2-х ч. / НАН України. Інститут регіональних досліджень; редкол.: відп. ред. акад. НАН України М. І. Долішній. – Львів, 2006. – Вип. 3 (LIX). – Ч. 2. – С. 59–65.
8. Овдій Ю. Л. Облік виконання бюджету в банку / Ю. Л. Овдій // Вісник НБУ. – 2005. – № 8. – С. 36–39.
9. Овдій Ю. Л. Методика складання бюджету банку [Електронний ресурс] / Ю. Л. Овдій // Банківська справа. – Режим доступу: www.aub.com.ua.

#### Неклюдова Т. М.

*Посвячено раскрытию сущности методического подхода к оценке уровня эффективности бюджетирования в системах инновационного развития банков. Кроме того, построена модель идентификации резервов совершенствования бюджетирования в системах инновационного развития банков.*  
**Ключевые слова:** бюджетирование, оценка эффективности, резервы.

#### Neklyudova T. M.

*The authors elucidate the nature of the methodical approach of evaluation of performance budgeting systems innovation development banks. In addition, the article the model identification reserves improve budgeting systems in innovative development banks.*  
**Key words:** budgeting, evaluating performance reserves.

Неклюдова Тетяна Миколаївна – економіст Центру наукових досліджень Національного банку України, здобувач Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ).

УДК 336.71

А. В. Буряк

### УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ В КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ВАРТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ

*Обґрунтовано місце і роль управління ефективністю банківського бізнесу в контексті впровадження концепції вартісно-орієнтованого управління, визначено обмеження, пов'язані з використанням традиційних показників вартості для управління ефективністю банківського бізнесу в Україні.*

© А. В. Буряк, 2013

Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України.  
Проблеми інтеграції України у світовий фінансовий простір,  
Вип. 1 (99).

Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України.  
Проблеми інтеграції України у світовий фінансовий простір,  
Вип. 1 (99).



**Ключові слова:** банківський бізнес, вартісно-орієнтоване управління, управління ефективністю банківського бізнесу.

**Постановка проблеми.** Сучасні тенденції посткризового розвитку банківського бізнесу в Україні, зокрема загальне падіння його рентабельності, посилення нормативних вимог з боку центрального банку, зміна пріоритетів споживачів банківських послуг у бік підвищення запитів до прозорості та надійності банків тощо, обумовлюють загострення проблеми забезпечення ефективності банківської діяльності. При цьому як об'єкт управління виступає вже не просто банк і його операції, а банківський бізнес у цілому, що висуває додаткові вимоги до врахування довгострокового часового горизонту та інтересів основних стейкхолдерів при прийнятті управлінських рішень. Крім того, в умовах загострення конкуренції між банками за доступ до ресурсів та імплементації принципів корпоративного управління у практику вітчизняного банківництва особливої актуальності набуває необхідність розвитку науково-методичного забезпечення управління ефективністю банківського бізнесу в контексті впровадження концепції вартісно-орієнтованого управління.

**Аналіз останніх досліджень.** Серед вітчизняних науковців проблеми забезпечення ефективного розвитку банківського бізнесу досліджували Г. М. Азаренкова, З. М. Васильченко, О. В. Васюренко, О. Д. Вовчак, О. М. Діденко, А. О. Єліфанов, І. Б. Івасів та інші. При цьому зміст категорії «ефективність» як певної характеристики банківського бізнесу на нинішній день в економічній літературі залишається нерозкритим і малодослідженим. Зазвичай об'єктом визначення ефективності серед науковців стає діяльність банку як фінансового посередника, спрямованого на ефективне залучення тимчасово вільних фінансових ресурсів із подальшою трансформацією в дохідні активи. У такому разі показники рентабельності виступають ключовими характеристиками кінцевих результатів банківської діяльності. Найпоширенішою характеристикою банківського бізнесу є вартість як грошове вираження його цінності. Тому можна стверджувати, що постановка питання «ефективності банківського бізнесу» є відносно новим напрямом наукових досліджень.

**Мета дослідження** полягає в обґрунтуванні місця і ролі управління ефективністю банківського бізнесу в контексті впровадження концепції вартісно-орієнтованого управління.

**Основний зміст.** Серед загальних передумов виникнення і поширення концепції вартісно-орієнтованого управління прийнято вважати загальносвітові тенденції лібералізації ринку капіталу, можливості вільного переміщення пулу інвестиційного капіталу за рахунок становлення ринку цінних паперів і розвитку інформаційних технологій, посилення ролі інституційних інвесторів (пенсійних фондів, інвестиційних компаній та ін.) і, як наслідок, посилення конкуренції за капітал [1; 2]. Виходячи з цього інтереси акціонерів,

як головних постачальників капіталу, стають основними під час управління бізнесом.

Особливого значення набуває концепція вартісно-орієнтованого управління у сфері банківського бізнесу. На відміну від інших фірм, достатність акціонерного капіталу банку в умовах турбулентності на світових і національних фінансових ринках, зниження фінансової стійкості банківських систем і підвищеної вразливості банків до макроекономічних шоків стає ключовим фактором та умовою існування і розвитку банківського бізнесу. Крім того, завдання максимізації акціонерної вартості банку стає пріоритетним під час активізації процесів купівлі-продажу, злиття-поглинання, посилення впливу акціонерів на менеджмент за рахунок упровадження принципів корпоративного управління в банках тощо.

Ураховуючи поширеність в економічній літературі широкого ряду понять «вартісно-орієнтований менеджмент / управління», «ціннісно-орієнтований менеджмент / управління», «управління вартістю», на наш погляд, найбільш коректним слід вважати поняття «вартісно-орієнтоване управління», оскільки: 1) на відміну від «вартісно-орієнтованого менеджменту», є більш широким поняттям, яке передбачає взаємовідносини між широким колом зацікавлених сторін під час провадження бізнесу, і не обмежується лише діяльністю менеджерів вищої ланки; 2) на відміну від поняття «управління вартістю», зосереджується на гармонійному управлінні бізнесом з метою зростання вартості, а не навпаки; 3) на відміну від «ціннісно-орієнтованого управління», кінцевим результатом управління передбачає максимізацію грошової величини як об'єктивного, порівняно з цінністю, критерію ефективності.

Концепція вартісно-орієнтованого управління перебуває в постійному розвитку, починаючи своє існування з розрахункового етапу та завершуючи етапом повної інтеграції в систему прийняття управлінських рішень в усіх сферах провадження бізнесу (фінанси, персонал, бізнес-процеси та ін.) (рис. 1) [3].

Що стосується України, то слід визнати, що концепція вартісно-орієнтованого управління банківським бізнесом лише починає свій розвиток і перебуває на етапі зміни традиційної (бухгалтерської) моделі його провадження на користь вартісно-орієнтованої. Початок її запровадження до національної практики, на наш погляд, датується 2005–2008 роками, а саме активним зростанням частки іноземних інвесторів у банківській системі України шляхом придбання вітчизняних банків, і, як наслідок, посилення уваги до проблеми визначення вартості банківського бізнесу. Під час посткризового періоду розвитку банківської системи України питання максимізації вартості банківського бізнесу набуває лише більшої актуальності в умовах зниження інвестиційної привабливості вітчизняних банків та виходу іноземних інвесторів з ринку.

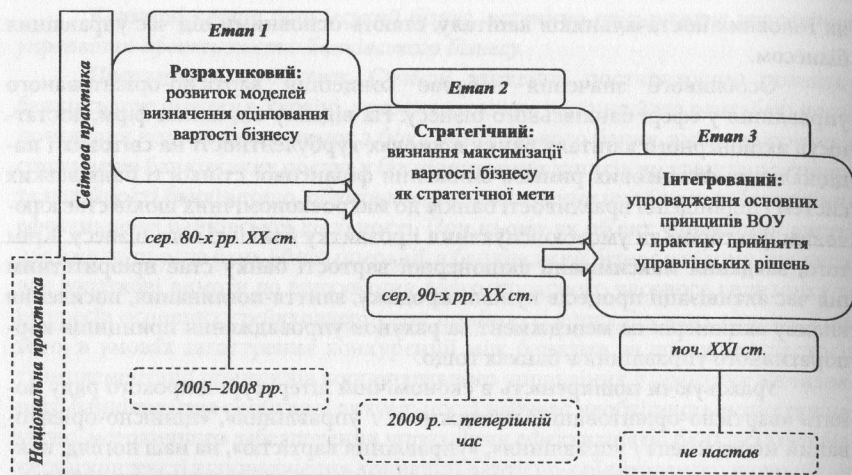


Рис. 1. Еволюція концепції вартісно-орієнтованого управління банківським бізнесом  
Примітка. Складено за [3]

Ключове місце під час упровадження концепції вартісно-орієнтованого управління банківським бізнесом належить зміні традиційних принципів фінансового аналізу, зокрема переходу від бухгалтерської моделі до вартісної. Ключовою відмінністю вартісно-орієнтованого управління банківським бізнесом від традиційного, заснованого на бухгалтерських даних, слід вважати врахування альтернативних варіантів провадження бізнесу та оцінки результатів з позиції недоотриманих вигід під час використання інвестованого капіталу. За рахунок врахування втраченої вигоди, як «неявного» компоненту в бухгалтерському обліку, забезпечується гнучкість управління і максимізація вартості капіталу банківського бізнесу.

Узагальнення основних положень концепції вартісно-орієнтованого управління банківським бізнесом дає змогу підтвердити актуальність і важливість максимізації вартості бізнесу на сучасному етапі розвитку вітчизняного банківництва. Це дозволить не лише підвищити конкурентоздатність, інвестиційну привабливість банків чи, навпаки, захиститися від поглинання іншими банками, а й підвищити надійність і, як наслідок, фінансову стійкість банківської системи в цілому. Водночас слід зазначити, що впровадження концепції вартісно-орієнтованого управління є досить складним, витратним і трудомістким процесом для банків України. Крім того, на нинішній день розробленими залишаються лише загальні положення її практичної реалізації,

зосереджуючись переважно на розрахункових (оціночних) моделях її застосування та адаптації до вітчизняних умов.

Досліджуючи місце ефективності банківського бізнесу в концепції вартісно-орієнтованого управління, слід зазначити: на сьогодні поширеною є думка, що показник вартості є індикатором ефективності провадження банківського бізнесу.

Так, у роботі [4] вартість банківського бізнесу розглядається як важливий інформативний показник, який дає оцінку ефективності менеджменту та індикаторові успішності банку. І. Б. Івасів [5] вважає вартість банку основним показником результативності банківського менеджменту.

Проведений аналіз найбільш поширених показників вартості щодо можливостей використання як показників ефективності провадження банківського бізнесу в управлінській банківській практиці України дав змогу визначити певні обмеження. Обмеження щодо використання зазначених показників стосуються, по-перше, особливостей методу їх обчислення, по-друге, труднощів реалізації в українській банківській практиці, зважаючи на поточний стан розвитку національного фінансового ринку та розвиненість ринкових відносин (рис. 2).

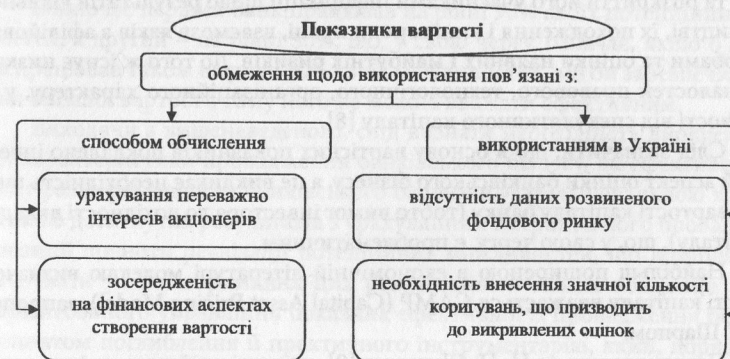


Рис. 2. Обмеження, пов'язані з використанням показників вартості для управління ефективністю банківського бізнесу в Україні

Щодо використання вартісних показників під час управління ефективністю банківським бізнесом, посеред обмежень першого характеру найбільш поширеним, на наш погляд, є їх зосередженість на врахуванні інтересів лише окремих стейкхолдерів (переважно акціонерів шляхом оцінки вартості інвестованого капіталу) і, відповідно, нехтуванні інтересів інших зацікавлених сторін. У такому разі доречно мовити про ефективність банківського бізнесу лише з позиції інвесторів.



Ще одним обмеженням вартісних показників, пов'язаним зі способом їх обчислення, для управлінських цілей є зосередженість на обмеженому колі факторів створення вартості. Так, наприклад, управління банківським бізнесом на основі показника доданої економічної вартості (EVA) передбачає два основні напрями – управління прибутком (NOPAT) і капіталом банку, що значно спрощує основні положення та принципи концепції ВОО, зокрема роль нематеріальних активів.

Розглянемо докладніше обмеження другого характеру, які ускладнюють застосування вартісних показників банками України під час управління ефективністю бізнесу. Перш за все, відсутність ринкових даних. Це обумовлено тим, що фондовому ринку України притаманна низька питома вага організованого ринку і недостатня ліквідність.

Так, за класифікацією Standard & Poor's, фондовий ринок України визначено як франтир-ринок (найнижча позиція у класифікації індексу бірж рейтингового агентства), що є свідченням як недостатньої капіталізації ринку акцій, так і низького рівня середньомісячних обсягів торгів (через те, що більшість угод виконуються поза межами регульованого ринку) [6; 7].

У свою чергу, це призводить до низького рівня прозорості фондового ринку та розкриття його учасниками інформації щодо результатів діяльності, керівництві, їх походження і винагороди праці, взаємозв'язків з афілійованими особами та оцінки наявних і майбутніх ризиків. До того ж існує низка недосконалостей правового, технологічного, організаційного характеру, у т. ч. залежності від спекулятивного капіталу [8].

Слід зазначити, що в основу вартісних показників покладено інвестиційний аспект оцінки банківського бізнесу, а це викликає необхідність визначення вартості капіталу банку (тобто вимог інвестора до дохідності вкладеного капіталу), що, у свою чергу, є проблематичним.

Найбільш поширеною в економічній літературі моделлю визначення вартості капіталу вважається CAMP (Capital Asset Pricing Model), запропонована У. Шарпом.

Погоджуючись із Н. П. Шульгою [9], на нинішній день оцінка вартості капіталу банків України на основі моделі CAMP потребує наявності низки припущень, зокрема щодо визначення безризикової ставки дохідності (чи можна вважати ставку дохідності за державними облігаціями безризиковою в умовах підвищеної вразливості української економіки виконувати фінансові зобов'язання за наявності несприятливих політичних чи економічних подій), коефіцієнта ризику для банківської діяльності, середньоринкової ставки дохідності тощо.

Припущення подібного роду дають змогу лише орієнтовно визначити вартість власного капіталу банків України, що в разі його використання під

час прийняття управлінських рішень менеджментом банку може призвести до процесу не створення нової вартості, а її руйнування.

Таким чином, можна зробити висновок, що використання показників вартості, заснованих переважно на даних активного фондового ринку, в управлінні вітчизняним банківським бізнесом є обмеженим.

Крім того, зосередження керівництва виключно на інвестиційних аспектах провадження банківського бізнесу та спрямування зусиль на максимізацію віддачі на вкладений капітал, по-перше, ігнорує інтереси групи опосередкованих стейкхолдерів банківського бізнесу – регулятора, клієнтів, партнерів, держави тощо, по-друге, призводить до недостатньої уваги до нематеріальних активів банку, які на нинішній день, на думку міжнародних експертів, забезпечують більше ніж 70% вартості.

На нашу думку, використання показників вартості може слугувати лише показником результативності менеджменту банку як здатності забезпечувати досягнення поставлених цілей – максимізації вартості банківського бізнесу. Наприклад, за підсумками поточного року два банки забезпечили 2 млн грн доданої економічної вартості – менеджмент банків є результативним.

Водночас перший банк працював на рівні 90% своїх потенційних можливостей, а другий – на рівні 50%, що, у свою чергу, означає, якщо б другий банк працював також на рівні 90% своїх можливостей, він би забезпечив створення більшої вартості, тому його не можна вважати ефективним.

Виходячи з вищенаведеного, слід визнати необхідність виокремлення такої характеристики провадження банківського бізнесу, як ефективність. У такому разі ефективність банківського бізнесу є узагальнювальною характеристикою досягнутих результатів з урахуванням витрат на його провадження і з позиції повноти реалізації потенційних можливостей, що дозволяє конкретизувати умови отримання цих результатів. У межах концепції вартісно-орієнтованого управління показник ефективності провадження бізнесу є результатом поглиблення її практичного інструментарію, який, поряд із показниками вартості, надасть змогу приймати оптимальні управлінські рішення і забезпечувати максимізацію вартості банківського бізнесу з урахуванням інтересів широкого кола зацікавлених сторін.

**Висновки.** Узагальнення основних положень концепції вартісно-орієнтованого управління банківським бізнесом дозволяє стверджувати про зосередженість основної уваги дослідників на розрахункових (оціночних) її аспектах, зокрема на визначенні вартості банківського бізнесу. Доведено, що показники вартості банківського бізнесу, які з успіхом можуть застосовуватися при визначенні ціни купівлі-продажу банків або при укладенні угод злиття чи поглинання, не можуть слугувати єдиним і вичерпним індикатором при

прийнятті банками стратегічних управлінських рішень. Крім цілого ряду інших причин, це обумовлено також і тим, що показники вартості не дозволяють проводити коректне порівняння альтернативних сценаріїв провадження банківського бізнесу за різних обсягів витрат, скласти уявлення про повноту реалізації банком усіх потенційних можливостей з урахуванням ринкової кон'юнктури та оптимальність управлінських дій з приводу досягнення результатів. Виходячи з цього, як узагальнювальну характеристику досягнутих результатів банківського бізнесу з урахуванням витрат на його провадження і з позиції повноти реалізації потенційних можливостей запропоновано використовувати критерій ефективності банківського бізнесу.

#### Список використаних джерел

1. Бочаров В. Управление стоимостью бизнеса : учебное пособие / В. Бочаров, И. Самонова, В. Макарова. – СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2009. – 124 с.
2. Бриггем Е. Ф. Основы финансового менеджменту / Е. Ф. Бриггем. – К. : Молодь, 1997. – 1000 с.
3. Івасів І. Управління вартістю банку : монографія / І. Б. Івасів. – К. : КНЕУ, 2008. – 288 с.
4. Олексіч Д. В. Методичні засади оцінки вартості банківського бізнесу : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Олексіч Дмитро Володимирович. – Суми, 2008. – 248 с.
5. Івасів І. Результативність банківського менеджменту: від прибутку до максимізації вартості / І. Б. Івасів // Стратегія економічного розвитку України : зб. наук. праць / М-во освіти і науки України. ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана»; Український Союз промисловців і підприємців; Ін-т світової екон. і міжнар. відносин НАНУ; [гол. ред. А. П. Наливайко]. – К. : КНЕУ, 2008. – Вип. 22-23. – С. 143-148.
6. Українські фондові біржі: проблемні питання і рекомендації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://capitalmarkets.kiev.ua/files/stock\\_exchange\\_study\\_ukr](http://capitalmarkets.kiev.ua/files/stock_exchange_study_ukr).
7. The S&P Frontier BMI (Broad Market Index) [Electronic resource]. – Mode of Access : [https://www.sp-ndexdata.com/idpfiles/emdb/prc/active/factsheets/Factsheet\\_SP\\_Frontier\\_BMI.pdf](https://www.sp-ndexdata.com/idpfiles/emdb/prc/active/factsheets/Factsheet_SP_Frontier_BMI.pdf).
8. Москвин С. Фондовый рынок Украины: место встречи можно изменить [Электронный ресурс] // Зеркало недели. – 2010. – № 11. – Режим доступа : <https://www.zn.ua/2000/2675/68871>.
9. Шульга Н. П. Интегрированная система контроллинга в управлении банком : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : спец. 08.06.01 «Экономика, организация та управління підприємствами» / Шульга Наталя Петрівна. – К., 2006. – 31 с.

**Буряк А. В.**

*Управление эффективностью банковского бизнеса в контексте внедрения концепции управления, ориентированного на стоимость*

*Обоснованы место и роль управления эффективностью банковского бизнеса в контексте внедрения концепции управления, ориентированного на стоимость. Также определены основные ограничения, связанные с использованием традиционных показателей стоимости для управления эффективностью банковского бизнеса в Украине.*

**Ключевые слова:** банковский бизнес, подход, ориентированный на стоимость, управление эффективностью банковского бизнеса.

**Buryak A. V.**

*Banking performance management in the context of value-based management*

*In article the place and role of banking performance management in the context of value-based management is proved. The author also identifies the key limitations of traditional value-based ratios using for bank performance management in Ukraine.*

**Key words:** banking, value-based management, banking performance management.

Буряк Анна Володимирівна – кандидат економічних наук, асистент кафедри банківської справи ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» (м. Суми).

УДК 336.71(477)

*В. В. Фостяк*

## ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ БАНКІВ УКРАЇНИ

*Обґрунтовано необхідність удосконалення методичного підходу до аналізу власним капіталом банків.*

*Охарактеризовано основні етапи аналізу та оцінювання результатів формування, використання і нарощування капіталу банків України, проаналізовано використання сучасних методів та інструментів в управлінні капіталом банків на внутрібанківському рівні.*

**Ключові слова:** капітал банку, методи та інструменти управління капіталом банків, субординований борг, цінні папери.

**Постановка проблеми.** Визначити роль і значення власного капіталу на внутрібанківському рівні можна лише за умови детального аналізу його достатності виходячи з міжнародних вимог і вимог Національного банку України, а саме освоєння сучасних методів та інструментів у формуванні, використанні та нарощуванні капіталу банків в умовах економічної нестабільності.

Це зумовлює проведення аналізу власного капіталу банків, який передбачає визначення достатності обсягу власного капіталу на внутрібанківському рівні виходячи з міжнародних вимог і вимог Національного банку України, дослідження методів та інструментів, які використовуються у формуванні, використанні та нарощуванні капіталу банків в умовах економічної нестабільності.

© В. В. Фостяк, 2013